

Luonnontieteellisen keskusmuseon (Luomus) lausunto koskien uhanalaisten lajien metsästystä: Lintujen uhanalaisuus perustuu laadukkaaseen vuosittain kerättävään seuranta-aineistoon

Suomessa riistalajien kantojen seuranta perustuu kolmeen seurantajärjestelmään:

- 1) riistakolmiolaskennat, joita koordinoi Luonnonvarakeskus,
- 2) vesilintulaskennat, joita koordinoivat Luonnonvarakeskus ja Helsingin yliopiston Luonnontieteellinen keskusmuseo, Luomus, ja
- 3) saaristolintulaskennat, joita koordinoi Metsähallitus.

Riistakolmiolaskennat tehdään metsästäjien toimesta. Vesilintulaskentoihin osallistuvat niin metsästäjät kuin lintuharrastajat ja saaristolintulaskentoja tekevät etenkin lintuharrastajat. Aineistot analysoidaan Luonnonvarakeskuksen ja Luonnontieteellisen keskusmuseon tutkijoiden toimesta. Kana- ja vesilintujen osalta tiedot raportoidaan vuosittain Luonnonvarakeskuksen sivuilla.

Uhanalaisuuden arvioinnissa on linnuilla kaksi keskeistä kriteeriä: kannanmuutos ja (pieni) populaatiokoko. Riistalinnuilla kannanmuutos on keskeinen tapa arvioida lajin uhanalaisuutta, sillä kaikilla lajeilla, nopeasti harvinaistunutta punasotkaa lukuun ottamatta, kannat ovat selkeästi yli tuhat lisääntymiskykyistä yksilöä, joka on uhanalaisuusarvioinnissa käytettävän pienen populaatiokoon raja.

Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n kriteerien mukaan laji on uhanalainen, mikäli sen kanta on vähentynyt vähintään 30 % kolmen sukupolven aikana (uhanalaisuusluokka: vaarantunut). Yli 50 % väheneminen johtaa luokkaan erittäin uhanalainen ja yli 80 % väheneminen luokkaan äärimmäisen uhanalainen. Sukupolven pituudet ovat lajikohtaisia ja perustuvat tutkimustietoon. Lintujen sukupolven pituudet tunnetaan tarkasti.

Seuraavassa muutamia esimerkkejä. Haapana luokiteltiin uhanalaiseksi, vaarantuneeksi (VU), vuoden 2019 uhanalaisuusarvioinnissa, koska sen runsaus väheni seurannoissa 42 % vuosina 1998–2017 (sukupolven pituus 6,4 vuotta). Nokikana oli puolestaan erittäin uhanalainen (EN), väheneminen noin 60 % vuosina 1996–2017. Punasotka luokiteltiin äärimmäisen uhanalaiseksi (CR) noin 90 % vähenemisellä vuosina 1994–2017. Suomen runsaslukuisimman sorsan, sinisorsan kannat olivat sen sijaan elinvoimaiset.

Kansainvälisten tutkimusten perusteella metsästyksellä voi olla merkittävä rooli lajin kannankehitykseen ja metsästys voi heikentää vähentyvien riistakantojen mahdollisuutta elpyä (koottua kirjallisuutta mm. Newton, I. 1998: Population limitation in birds). Suomessakin uhanalaisen ja pitkään vähentyneen metsähanhen pesimäkannat ovat osoittaneet viime vuosina elpymisen merkkejä muutaman vuoden metsästysrajoitusten ansiosta.

Koska seuranta-aineistoa kerätään ja analysoidaan vuosittain, pystytään uhanalaisuuden kriteerejä tarvittaessa soveltamaan vuositasolla, joka tekisi toimenpiteiden arvioinnin ketterämmäksi kuin kymmenen vuoden välein kaikille Suomen lajeille tehtävä uhanalaisuusarviointi. Luomus esittää, että ajantasaista kannankehitystietoa tulisi käyttää metsästyssääntelyssä uhanalaisuus-kriteerit huomioiden. Mikäli lajin kannankehitystiedot täyttävät uhanalaisuuden kriteerit, velvoittaisi se toimenpiteisiin metsästyssääntelyssä. Toisaalta, jos laji elpyisi niin, että kriteerit eivät enää täyty voitaisiin metsästyssääntelystä luopua. Luomus esittää, että arviointi metsästyssääntelyn osalta toteutettaisiin kolmen vuoden välein, koska

- 1) se toisi ennakoitavuutta muutamaksi vuodeksi
- 2) yksittäiset poikkeusvuodet eivät vaikuttaisi kokonaistilanteeseen

- 3) kolme vuotta toimisi samassa rytmissä kuuden vuoden välein tehtävälle EU:n lintudirektiivin raportoinnille, jolloin samanlainen analysointityö tehdään joka tapauksessa.
- 4) nykyisiä rajoituksia on annettu korkeintaan kolme vuodeksi, mutta vain harvoille lajille.

Aineiston analysoinnista vastaisivat Luonnonvarakeskuksen tutkijat yhteistyössä Luomuksen tutkijoiden kanssa, mikä vastaa nykyistä käytäntöä.

Helsingissä 22.2.2022



Aino Juslén, johtaja



Aleksi Lehikoinen, yli-intendentti